

ХРОНІКА

ДМИТРЕНКО МИКОЛА ПЕТРОВИЧ

До 70-річчя від дня народження

Виповнюється 70 років від дня народження і 46 років професійної діяльності біохіміка, доктора біологічних наук, професора, завідувача відділу регуляції обміну речовин Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України Миколи Петровича Дмитренка.

Микола Петрович народився 13 серпня 1941 р. у ст. Просяна Васильківського району Дніпропетровської області в сім'ї вчених. Із 1944 року живе і працює в Києві. На становлення особистості та вибір життєвого шляху Миколи Петровича Дмитренка великий вплив мали його батьки – мати, Кручакова Феодосія Абрамівна (1911–2002), біохімік, доктор біологічних наук і батько – Дмитренко Петро Олексійович (1909–1999), відомий вчений-агрохімік, член-кореспондент НАН України, а також старший брат – Дмитренко Леонід Петрович (1940 р.н.), кандидат технічних наук, заслужений винахідник УРСР.

Після закінчення Київського медичного інституту ім. О. О. Богомольця у 1964 році працював сільським дільничним лікарем у Ріпкинському районі Чернігівської області. Ще у студентські роки проявив інтерес і здатність до науково-дослідної роботи, одержав ґрунтовну підготовку на кафедрі біохімії під керівництвом професорів Є. Ф. Шамрая і М. М. Епштейн. У 1965–1968 рр. проходив аспірантуру в Інституті біохімії ім. О. В. Палладіна АН УРСР у відділі біохімії м'язів. Після її закінчення та успішного захисту кандидатської дисертації («Данные по изучению изоферментов АТФ: креатин-фосфотрансферазы мышц», 1968 р.) продовжував працювати в Інституті біохімії АН УРСР на посадах молодшого наукового співробітника (1968–1976 рр.) та старшого наукового співробітника (1976–1989 рр.). Під час навчання в аспірантурі та роботи у відділі біохімії м'язів з 1965 до

1970 р. його керівником був член-кореспондент АН СРСР та УРСР Давид Лазарович Фердман. Наукова діяльність М. П. Дмитренка в цей період була присвячена дослідженню енергетичного обміну міокарда. Саме тоді він встановив нові факти щодо ізоензимів креатинкінази, зокрема її субмітохондріальної локалізації у міокарді та її властивостей.

З 1977 року М. П. Дмитренко працював у відділі молекулярної імунології, який очолював С. В. Комісаренко, де виконав і захистив дисертацію

на ступінь доктора біологічних наук за темою: «Обмен аденозина и адениннуклеотидов и его регуляция в лимфоцитах» (1988 р.). Він зробив значний внесок у з'ясування особливостей обміну аденозину і адениннуклеотидів та його регуляції в лімфоцитах. Зокрема, вивчив зовнішньоклітинні джерела, клітинний транспорт, метаболічні цикли і ключові ензими перетворення аденозину і адениннуклеотидів (включаючи АМР) у різних компартментах лімфоцитів тимуса і селезінки, одержав переконливі докази того, що активація катаболізму адениннуклеотидів відіграє провідну роль у цитотоксичній дії ксенобіотиків, змінив традиційні погляди на біохімічні механізми цитотоксичної дії відомих спазмолітичних препаратів – папаверину і дипіридамолу, що надає можливість їхнього використання за новим призначенням як імунодепресивні та антилейкозні засоби. Виконані дослідження узагальнені у вигляді монографії, яка була відзначена престижною премією ім. О. В. Палладіна НАН України.

З 1989 р. до 2007 р. працював у ВНПІНТОКСі (зараз Інститут екогігієни і токсикології ім. Л. І. Медведя МОЗ України), де обіймав посаду керівника лабораторії біохімії відділу загальної токсикології. Основні

дослідження М. П. Дмитренка в цьому Інституті були спрямовані на з'ясування біохімічних механізмів токсичної дії ксенобіотиків. Він першим в Україні почав вивчати обмін оксиду азоту, його роль в регуляторних системах організму та участь у патогенезі різних інтоксикацій. На тимоцитах і макрофагах було визначено механізми цитотоксичності, спричинені N-нітрозосполуками, іншими донорами оксиду азоту та деякими поширеними забруднювачами довкілля. Виявлено зв'язок між змінами активності процесів синтезу оксиду азоту, іонів амонію і сечовини, у ксантинооксидазній системі і ПОЛ та апоптозом клітин. Проведено теоретичне дослідження із з'ясування взаємозв'язків між шляхами обміну оксиду азоту і формальдегіду, що має практичне значення для фармакології і токсикології.

У 2007 р. М. П. Дмитренко повернувся до Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, де дотепер обіймає посаду завідувача відділу регуляції обміну речовин. В останні роки велику увагу він приділяє дослідженню ролі альдегідів ендogenous походження як головних чинників, що зумовлюють шкідливу дію на організм у разі порушення обміну вуглеводів і розвиток оксидативного стресу та патологічних станів різного генезу, зокрема тих, що пов'язані зі змінами сполучної тканини. Під його керівництвом у дослідах *in vivo* та *in vitro* вивчаються шляхи обміну і механізми комбінованої дії цих низькомолекулярних сполук, а також їхня роль у життєзабезпеченні та функціях різних систем

організму; здійснюється пошук нових регуляторних механізмів обміну, які здатні посилювати захисні можливості організму.

Шановному ювіляру властиве почуття нового, постійна увага до прикладних розробок, що спрямовані на удосконалення методів профілактики, діагностики і лікування захворювань, серед яких препаративний диск-електрофорез, визначення сумарного вмісту N-нітрозосполук, оксиду азоту і S-нітрозотіолів, лікування ерективної дисфункції, визначення причетності оксиду азоту до цитотоксичної дії хімічних сполук та одно- і дониткових розривів ДНК як генотоксичного тесту. Розроблено нові науково обгрунтовані біологічно активні композиції, що сприяють підвищенню фізичної працездатності та витривалості в людей різного віку, які застосовуються для профілактики і лікування нітрозативного стресу, алкогольного отруєння, захворювань сполучної тканини організму, гелікобактеріозу тощо.

Науковий доробок М. П. Дмитренка – 180 наукових публікацій в центральних наукових журналах України і Росії, тези на міжнародних і вітчизняних симпозиумах, 15 патентів на винаходи, 10 оглядів і монографія «Пуриновий обмін та його регуляція в лімфоцитах». Серед його учнів 6 кандидатів наук.

М. П. Дмитренко є членом спеціалізованої вченої ради Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України та редакційної колегії «Українського біохімічного журналу».

*Колектив Інституту біохімії
ім. О. В. Палладіна НАН України,
редакційна рада та редакція
«Українського біохімічного журналу»*

Шановні читачі!

З глибоким сумом повідомляємо, що під час підготовки до друку цього номера журналу після тяжкої хвороби 15.09.2011 р.

Дмитренко Микола Петрович – чудова людина, досвідчений фахівець, висококваліфікований біохімік – пішов з життя.

Щиро співчуваємо рідним, близьким, колегам Миколи Петровича.

Редакція «Українського біохімічного журналу»